

LÁTOMÁSOK A JÖVŐRŐL

CSIZMADIA Norbert: *Geovízió. Válogatott tanulmányok*. I–II. kötet.
Pallas Athéné, Budapest, 2023. 480 oldal, 9990 Ft

A földrajz visszatért – túl egyszerű lenne, ha ezekkel a szavakkal kezdődne Csizmadia Norbert földrajztudós kétkötetes tanulmánygyűjteményének ismertetése. A recensens szempontjából sajnálatos módon ezt a poént maga a szerző lótte le rendkívül elegáns kivitelű művének elején, mégpedig hasonló című bevezetőjében. A geográfia ugyanis tagadhatatlanul újra érvényes. És azért újra, mert Yoah Nuval Harari óta, sőt már előtte is sokan szerették volna azt hinni, hogy az ember kilépett a természet kereteinek fogságából; meghaladta azt, s már felette áll. De ahogy a háborúk kora, sőt a történelem sem fejeződött be, Fukuyama minden kijelentése ellenére, úgy a természeti-társadalmi adottságok továbbra is meghatározzák jelenünket, sőt jövőnket is. Röviden erről szól a *Geovízió*.

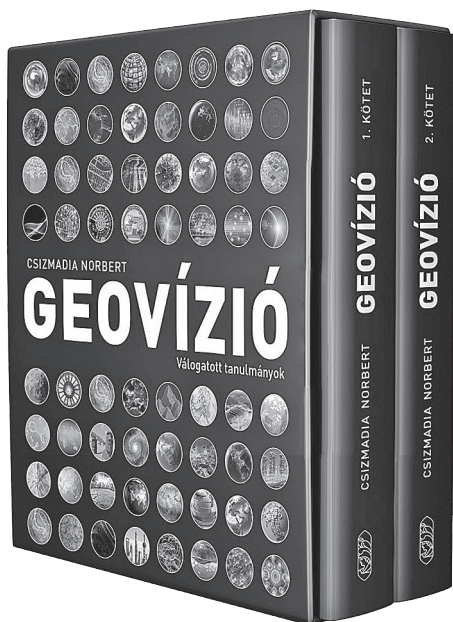
Szerencsére a könyvek által érzékletesen bemutatott valóság sokkal részletgazdagabb a fenti lakonikus megállapításnál. A szerző ugyanis széles merítéssel, válogatott témákban invitál minket nagyívű utazásra *Fenntartóhatóság* és *Eurázsia* című kötetében, amelyeket pazar karton fog egybe. Azt mondják, az érzékletes leírás egyik kulcsa, hogy minél több érzékszervet vonjunk be a folyamatba. Nos, a *Geovízió* I–II. kötetét kifejezetten jó érzés kézbe venni. A matt fekete felületet díszítő fényes, selymesen sima, kör alakú, színes kis ábrák és a frissen nyomtatott könyv illata semmihez sem hasonlítható módon készíti elő azt a vizuális bonanzát, amellyel a tanulmányok olvasása közben találkozunk.

Az első kötet változatos témái a környezet leírásától a Föld népesedési problémáin és a tudomány-technológia szerepén át egészen a jövő városaiig számos területet érintenek. A fényképekkel, ábrákkal és képekkel gazdagon ellátott tanulmányok nemcsak világunk kézzelfog-

ható jelenségeit ölelik át, hanem olyan, nehezebben megfogható témákat is feldolgoznak, mint a képzőművészet jövője, a „hogyan gondolkoznak a Nobel-díjasok és a Michelin-csillagos séfek”, illetve a „tudás földrajza”. Külön elismerés illeti a szerzőt, amiért szembe mert szállni a kizárólag vagy elsősorban ember okozta (androgén) klímaváltozás elméletével, amelyet divat bizonyítottnak tekinteni. Sőt, túlzás nélkül állathatjuk, hogy

egyesek már vallásos szinten követik ezt az elméletet, amely azután számos tragikomikus túlkapáshoz vezetett már világszerte. Kedvencem a *Földrajz*, a *Világtörténelem* és az *Időjárás* című tanulmány, amely alaposan körbejárja Földünk éghajlatának változását anélkül, hogy állást foglalna. Kevesen emlékeznek már arra a '80-as években használt földrajztankönyvre, amely szerint egy „interglaciális felmelegedés korszakában élünk”, azaz két jégkorszak közötti átmeneti korban vagyunk. Fenti megállapítás alátámasztja Csizmadia Norbert szavait, hiszen bizony nem csak ő csodálkozott rá arra

a tényre, hogy „a földtörténet 90 százalékában [...] nem borította Földünket jégtakaró”. Vajon miért kerülte el a klímaváltozás – korábban a globális felmelegedés – hirdetőinek figyelmét, hogy a környezetet mindössze néhány száz, de legfeljebb néhány ezer éve aktív módon alakító emberiség előtt is jónéhány drasztikus éghajlatváltozás lezajlott már Földünkön? Elég csak a dinoszauruszok korára jellemző 30–40 százalékos oxigénszintre, vagy a 30 fok körüli átlaghőmérsékletre gondolni, amely mindkét esetben közel a duplája a mostaninak! A tanulmány erőssége, hogy több nézőpontból is megközelíti ezt a jövőnk szempontjából létfontosságú kérdést, külön dicsérendő az 1645 és 1715 közötti Maunder(napfolt)-minimumhoz köthető hideg európai telek

festészetre gyakorolt hatásának kiemelése s ezáltal az interdiszciplinaritás magas szintű gyakorlati megvalósítása. Ezzel egy időben azonban tagadhatatlanul hiányérzete marad az embernek a tanulmány végén – a kérdés zenei, sőt környezetvédelmi aspektusainak felvillantása bizony hiányérzetet vált ki az olvasóban, aki még szívesen olvasott volna a területről és távolabbi összefüggéseiről, illetve ezek egymásra gyakorolt hatásairól.

Előbbi érzés a kötet letételekor sem hagyja el a recenzenst. A logikus és tetszetős rendezési elv szerinti sorrendbe állított írásokat, vagyis a tanulmányoknak a természettől az emberen, a tudáson és a társadalmon átívelő szerkezetét nem zárja le összességben. A felsorolt színes, illatos, szinte tapintható, kézzelfogható érvelési ívét nem koronázza meg szintetizáló csúcspdíz, mesterkő, amely feltenné alkotója díszes „i” betűjére a pontot.

A II. kötet, mint már utaltunk rá, Eurázsia-őröl szól, illetve ennél egy kicsivel többről, de kevesebbről is. Talán a „geofúzió” jobban jellemzi a tanulmányok logikáját, mint a két kontinens nevéből alkotott fogalom. A feldolgozott témák közül az első csoportban látszik igazán a szerző szeretete hivatása iránt. Bőséges, sőt a *21 térkép a 21. századhoz* című tanulmányában már-már fojtogató a – recenzió számára egyébként gyermekkor óta szintén kedves – térképek mennyisége. A „geo-” kezdetű szóösszetételek tobzódásán túl szinte befogadhatatlan mennyiségű információ szakad az olvasóra, amelyen a színes és látványos világtérképek sem segítenek igazán, akkora a feldolgozandó tudás mérete. A tanulmány olvasása közben ugyanaz az érzés fogja el az embert, mint az előző kötet időjárásról szóló részének feldolgozása során: egyrészt lenyűgözi az adatmennyiség, az összefüggések végtelen sora, másrészt elönti a vágy, hogy többet tudjon meg a témáról. A nagyvárosok versengéséről, a tudás és a kiművelt emberfők megszerzésére indított versenyről, vagy éppen a konnektivitás egyéb részleteiről, valamint mindezek szerepéről az egyre inkább elmosódó határokkal rendelkező világban. Az első tíz tanulmány a világgazdaság jelenlegi helyzetét, az egyre inkább keletre tolódó gazdasági egyensúlyt mutatja be több szempontból. A kötet második részét országismertető alkotják, a két témacsoport közötti logikai távolságot *A kis országok a leginnovatívabbak* című nyúl farknyi összekötő hidalja át. A Dél-Korea, Izrael és Szingapúr fejlődéséről szóló trilógiából jelen sorok szerzője számára a terjedelmében is leghosszabb Dél-Koreáról szóló tanulmány volt a legkedvesebb. A valamikori agrárország, a gyar-

mati igát alig lerázó, frissen függetlenné vált állam az 1950–53 közötti koreai háború nyomán rendkívül kedvezőtlen helyzetből megkezdett páratlan fejlődése valóban csak Izraeléhez és Szingapúréhoz mérhető. Dicséret illeti a szerzőt a dél-koreai álm minden egyes aspektusának ismertetéséért, legyen szó a tudatos észlelésről, a *nuncsíról*, a család és az idősök tiszteletéről, az életvitelről és a gazdaságban meghatározó szerepet játszó *csebolokról* (családi alapítású nagyvállalatokról). Ez utóbbiak azért kiemelten érdekesek, mert az állami rendelésekkel megtámogatott modern nagyvállalatok nemcsak Koreában, hanem száz évvel korábban Japánban (*zaibacu*) és Szingapúrban is jelentős szerepet játszottak az ország felemelkedésében. A nagyipari termelésre és a hosszabb távon kifizetődő csúcstechnológiára egyszerre fókuszáló cégek mindhárom országban emelt szerepet játszottak a modern gazdaság helyi megteremtésében. Érdekes és egyáltalán nem magától értetődő, hogy ezt a páratlan gazdasági pezsgést kulturális fellendülés is kísérte, elég csak a *Gangnam stílye* című popslágerre és hatására gondolni. Hogy a dél-koreai befolyás a globális kultúrára nem csak egyetlen egyedi esetben valósult meg, arra pedig a *K-pop* zenei irányzat világméretű sikere a legjobb példa. Az Eurázsia-kötet harmadik és negyedik része Kínával és Magyarországgal foglalkozik. A Kína felemelkedéséről, valamint a Csengduról, Sanghajról és Sencsenről szóló tanulmányokat a *KIDSzingChi.hu* című tanulmányösszegzése zárja, amely az ország- és régióismertetőket következtetéseit vonja le. A „jövő gazdagsága” és az utána következő három tanulmány logikai egységbe foglalva nyújt víziót arról, hogy hol s milyen területeken értek el sikereket honfitársaink, hol lehetnek Magyarország kitörési pontjai.

A második kötetről is elmondható ugyanaz, ami az elsőről: rendkívül színes kaleidoszkópot láthatunk benne a világról, ezúttal elsősorban Ázsia válogatott részeitől, némi fókusszal Kínán és Magyarországon. De a záró konklúzió, a katarzis, az érdekes és válogatott témákon átívelő, képekkel és ábrákkal gazdagon díszített utazás után sajnos ismét elmarad, bár hiánya némileg kisebb.

Összefoglalva a fentieket, **a kétkötetes *Geovízió* mindenki számára kötelező olvasmány, akit érdekel Földünk pezsgő, színes és néha bizony jelentős átalakításra szoruló világa. Dicséret illeti a szerzőt** azért, mert olvasmányos stílusával elvitt minket erre a gyönyörű kivitelű, érzékletes térképekkel és látványos képekkel illusztrált utazásra több szempontból is átalakulóban lévő bolygónkon.

SOMKUTI BÁLINT